

1245.

Na osnovu člana 55 st. 1 i 2 i člana 59 st. 1 i 3 Zakona o veterinarstvu („Službeni list CG”, br. 30/12, 48/15, 52/16 i 43/18), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede donijelo je

NAREDBU ZA SPREČAVANJE POJAVE, OTKRIVANJE, SUZBIJANJE I ISKORJENJIVANJE ZARAZNE BOLESTI Q GROZNICA KOD GOVEDA

I. Mjere na gazdinstvima sa serološki pozitivnim govedima

Član 1

Na gazdinstvima na kojima je serološkim ispitivanjem goveda utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv uzročnika Q groznice sprovode se sljedeće mjere:

1) zabrana uvođenja novih životinja na gazdinstvo, premještanja i stavljanja u promet i trgovanja životinjama, osim po odobrenju veterinarskog inspektora;

2) izdvajanje i odvojeno držanje na zarazu sumnjivih životinja od goveda kod kojih nije utvrđeno prisustvo antitijela protiv uzročnika Q groznice;

3) sprečavanje ulaska neovlašćenih lica/posjetilaca ili životinja u gazdinstvo, a posebno u objekat gdje se drže životinje;

4) sva prijemčiva grla na gazdinstvu (vrsta govedo, ovca i koza), starija od šest mjeseci, serološki ispitati na prisustvo specifičnih antitijela protiv *Coxiella burnetii*;

5) sva serološki pozitivna goveda sa izraženim kliničkim simptomima (pobačaj, visoka temperatura, znaci pneumonije, mršavljenje, dugotrajno neuzimanje hrane i apatija i slično), se eutanaziraju i neškodljivo uklanjaju pod nadzorom veterinarskog inspektora;

6) sva serološki pozitivna i goveda sa nejasnim (sumnjivim) serološkim rezultatom bez izraženih kliničkih simptoma, fizički odvojiti od ostalih grla i iste dodatno ispitati molekularnom tehnikom dijagnostike (PCR) iz uzoraka mlijeka, a ukoliko se radi o grlima koja nijesu u laktaciji, uzima se uzorak fecesa u svrhu molekularnog ispitivanja (PCR);

7) sva, prethodno serološki pozitivna goveda bez izraženih kliničkih simptoma, koja u dodatnom ispitivanju molekularnom tehnikom (PCR) budu imala negativan rezultat, se dodatno ispituju još dva puta u razmaku od 21 dan nakon prethodnog ispitivanja i to ponovo molekularnom tehnikom dijagnostike (PCR) iz uzoraka mlijeka, a ukoliko se radi o grlima koja nijesu u laktaciji, uzima se uzorak fecesa u svrhu molekularnog ispitivanja (PCR);

8) istovremeno, sva prethodno serološki negativna goveda, se ponovo serološki ispituju 21 dan nakon prethodnog ispitivanja, a sa svim novootkrivenim serološki pozitivnim govedima (grla sa utvrđenom serokonverzijom), postupati u skladu sa tač. 6 i 7 ovog stava;

9) postupak ponavljanja navedenih seroloških i molekularnih ispitivanja, ponavljati svakih 21 dan do dobijanja dva uzastopna negativna rezultata na nivou cijelog stada;

10) zabrana korišćenja mlijeka od serološki pozitivnih goveda sa izraženim kliničkim simptomima, a mlijeko se mora termički obraditi prije neškodljivog uklanjanja;

11) zabrana prodaje i korišćenja mlijeka, osim u objekat za preradu mlijeka radi termičke obrade, najmanje na temperaturi pasterizacije, i zabrana prodaje i korišćenja i proizvoda od termički neobrađenog mlijeka do dobijanja negativnih rezultata ispitivanja na nivou cijelog stada;

12) termička obrada mlijeka najmanje na temperaturi pasterizacije i od zdravih i od životinja sa nejasnim (sumnjivim) serološkim rezultatom na zarazu na gazdinstvima;

13) obavezna prijava svake promjene zdravstvenog stanja na gazdinstvu, rođenja avitalne teladi i svakog pobačaja prijemčivih životinja na gazdinstvu; u slučaju pobačaja, do sedam dana nakon pobačaja uzorkovati i dostaviti na laboratorijsko ispitivanje: pobačeni fetus i/ili ostatke placente i/ili vaginalni bris, a nakon toga zbirni uzorka mlijeka iz svih četvrti (jedna životinja – jedan uzorak);

14) nakon uzimanja odgovarajućih uzoraka za laboratorijsko ispitivanje, obavezno neškodljivo uklanjanje i uništavanje bez odlaganja, zakopavanjem ili spaljivanjem, pobačenih plodova, mrtvorodne teladi (jagnjadi i jaradi, ukoliko se ista drže na ovim gazdinstvima), uginulih životinja, plodovih voda i placentom;

15) uništavanje bez odlaganja spaljivanjem ili zakopavanjem nakon natapanja odgovarajućim dezinficijensom, slame, stelje ili drugih materijala ili supstanci koje su bile u kontaktu sa inficiranom životinjom, placentom ili drugim zaraženim materijalom;

16) sprovođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije objekata za smještaj i držanje životinja, đubrišta, dvorišta, vode za napajanje životinja, mjesta na otvorenom gdje su, eventualno, boravile zaražene i na zarazu sumnjive životinje;

17) zabrana korišćenja i iznošenja stajskog đubriva i tečnog otpada (osoke) sa gazdinstva, skladištenje stajskog đubriva iz objekata koje koriste životinje na mjestu kojem životinje nemaju pristup, tretiranje stajskog đubriva i tečnog otpada na gazdinstvu odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputstvu proizvođača i zabranu njihovog korišćenja u trajanju od najmanje 40 dana odnosno kompostiranje stajskog đubreta, pokrivenog najlonom najmanje 90 dana;

18) primjena mjera zaštite životinja od ektoparazita;

19) postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekta u kojem se nalaze životinje.

II. Mjere na gazdinstvima na kojima je molekularnim ispitivanjem potvrđena bolest Q groznica goveda

Član 2

Potvrdom bolesti (slučaj Q groznice) kod goveda smatra se svaki pozitivan rezultat dobijen molekularnim ispitivanjem (PCR) uzoraka dostavljenih kod postavljanja sumnje na Q groznicu.

Na gazdinstvima na kojima je molekularnim ispitivanjem (PCR) uzoraka mlijeka, fecesa, posteljice, fetusa, unutrašnjih organa i slično, porijeklom od goveda, utvrđeno prisustvo genoma uzročnika Q groznice i/ili je prisutno serološki pozitivno grlo sa izraženim kliničkim simptomima (pobačaj, visoka temperatura, znaci pneumonije, mršavljenje, dugotrajno neuzimanje hrane i apatija i slično), sprovode se sljedeće mjere:

1) zabrana uvođenja novih životinja na gazdinstvo, zabrana premještanja i stavljanja u promet i trgovanja životinjama, osim po odobrenju veterinarskog inspektora;

2) izdvajanje i odvojeno držanje zaraženih i na zarazu sumnjivih životinja;

3) sprječavanje ulaska neovlašćenih lica/posjetilaca ili životinja u gazdinstvo, a posebno u objekat gdje se drže životinje;

4) sva goveda sa PCR pozitivnim rezultatom, kao i serološki pozitivna grla sa izraženim kliničkim simptomima (pobačaj, visoka temperatura, znaci pneumonije, mršavljenje, dugotrajno neuzimanje hrane i apatija i slično), se eutanaziraju i neškodljivo uklanjaju pod nadzorom veterinarskog inspektora;

5) sva prijemčiva grla (vrsta govedo, ovca i koza) na gazdinstvu na gazdinstvu iz stava 2 ovog člana, starija od šest mjeseci, serološki ispitati na prisustvo specifičnih antitijela protiv *Coxiella burnetii*, a sva goveda mlađa od šest mjeseci ispitati molekularnom tehnikom dijagnostike (PCR) iz uzoraka fecesa;

6) sva serološki pozitivna i goveda sa nejasnim (sumnjivim) serološkim rezultatom bez izraženih kliničkih simptoma, fizički odvojiti od ostalih grla i iste dodatno ispitati molekularnom tehnikom dijagnostike (PCR) iz uzoraka mlijeka, a ako se radi o grlima koja nijesu u laktaciji, uzima se uzorak fecesa u svrhu molekularnog ispitivanja (PCR);

7) sva, prethodno serološki pozitivna goveda bez izraženih kliničkih simptoma, koja u dodatnom ispitivanju molekularnom tehnikom (PCR) budu imala negativan rezultat, dodatno se ispituju još dva puta u razmaku od 21 dan nakon prethodnog ispitivanja i to ponovo molekularnom tehnikom dijagnostike (PCR) iz uzoraka mlijeka, a ukoliko se radi o grlima koja nijesu u laktaciji, uzima se uzorak fecesa u svrhu molekularnog ispitivanja (PCR);

8) istovremeno, sva prethodno serološki negativna goveda, ponovo se serološki ispituju 21 dan nakon prethodnog ispitivanja, a sa svim novootkrivenim serološki pozitivnim govedima (grla sa utvrđenom serokonverzijom), postupati u skladu sa tač. 6 i 7 ovog stava;

9) postupak ponavljanja navedenih seroloških i molekularnih ispitivanja i uklanjanje goveda koje imaju pozitivan rezultat molekularnih ispitivanja, ponavljati svakih 21 dan do dobijanja dva uzastopna negativna rezultata na nivou cijelog stada;

10) zabrana korišćenja mlijeka od goveda sa PCR pozitivnim rezultatom i serološki pozitivnih goveda sa izraženim kliničkim simptomima, s tim da se mlijeko mora termički obraditi prije neškodljivog uklanjanja;

11) zabrana prodaje i korišćenja mlijeka, osim u objekat za preradu mlijeka radi termičke obrade, najmanje na temperaturi pasterizacije, i zabrana prodaje i korišćenja i proizvoda od termički neobrađenog mlijeka do dobijanja negativnih rezultata ispitivanja na nivou cijelog stada;

12) termička obrada mlijeka najmanje na temperaturi pasterizacije i od zdravih i od životinja sa nejasnim (sumnjivim) serološkim rezultatom na zarazu na gazdinstvima;

13) obavezna prijava svake promjene zdravstvenog stanja na gazdinstvu, rođenja avitalne teladi i svakog pobačaja prijemčivih životinja na gazdinstvu; u slučaju pobačaja, do sedam dana nakon pobačaja uzorkovati: pobačeni fetus i/ili ostatke placentе i/ili vaginalni bris, a nakon toga zbirni uzorka mlijeka iz svih četvrti (jedna životinja – jedan uzorak);

14) nakon uzimanja odgovarajućih uzoraka za laboratorijsko ispitivanje, obavezno neškodljivo uklanjanje i uništavanje bez odlaganja, zakopavanjem ili spaljivanjem, pobačenih plodova, mrtvorodne teladi (jagnjadi i jaradi, ukoliko se ista drže na ovim gazdinstvima), uginulih životinja, plodovih voda i placentom;

15) uništavanje bez odlaganja spaljivanjem ili zakopavanjem nakon natapanja odgovarajućim dezinficijensom slame, stelje ili drugih materijala ili supstanci koje su bile u kontaktu sa inficiranom životinjom, placentom ili drugim zaraženim materijalom;

16) sprovođenje mjera dezinfekcije, dezinskcije i deratizacije objekata za smještaj i držanje životinja, đubrišta, dvorišta, vode za napajanje životinja, mjesta na otvorenom gdje su, eventualno, boravile zaražene i na zarazu sumnjive životinje;

17) zabrana korišćenja i iznošenja stajskog đubriva i tečnog otpada (osoke) sa gazdinstva, skladištenje stajskog đubriva iz objekata koje koriste životinje na mjestu kojem životinje nemaju pristup, tretiranje stajskog đubriva i tečnog otpada na gazdinstvu odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju prema uputstvu proizvođača i zabranu njihovog korišćenja u trajanju od najmanje 40 dana odnosno kompostiranje stajskog đubreta, pokrivenog najlonom namanje 90 dana;

18) primjena mjera zaštite životinja od ektoparazita;

19) postavljanje dezinfekcionih barijera na ulazu i izlazu iz objekta u kojem se nalaze životinje.

Član 3

Izuzetno od člana 1 stav 1 tačka 1 i člana 2 stav 2 tačka 1 ove naredbe veterinarski inspektor može odobriti otpremanje goveda sa negativnim rezultatom molekularnog ispitivanja na klanje u odobrenim objektima/klanicama pod uslovom da je u dokumentaciji koja prati životinju naznačeno da se radi o životinjama koje potiču sa gazdinstva pozitivnog na Q- groznicu i:

1) pojačani nadzor nad transportom, smještajem u depo klanice i klanjem životinja;

2) klanično osoblje mora tokom manipulacije sa živim govedima kao i tokom klanja nositi zaštitu odjeću, uključujući obaveznu upotrebu zaštitne maske za lice i rukavica, te se moraju provoditi pojačane higijenske mjere na klaonici - pooštrene mjere dezinfekcije, dezinskcije i deratizacije u klanici;

3) neškodljivo uklanjanje iznutrica i nusproizvoda klanja (konfiskata).

Član 4

Izuzetno od čl. 1 i 2 ove naredbe, u slučaju vanrednih okolnosti na određenom gazdinstvu (npr. pojava bolesti kod ljudi, izuzetno visoka prevalenca oboljelih životinja na gazdinstvu), na zahtjev nadležnog veterinarskog inspektora, organ uprave za poslove veterinarstva u saradnji sa Specijalističkom veterinarskom laboratorijom i nadležnom veterinarskom ambulantom, a na osnovu sprovedene analize epizootički značajnih podataka na gazdinstvu i procjene rizika može donijeti posebno stručno uputstvo za postupanje na konkretnom gazdinstvu.

Član 5

Držalac goveda dužan je da sprovodi biosigurnosne i druge preventivne mjere na gazdinstvu, a naročito:

1) nabavku goveda vršiti isključivo sa registrovanih gazdinstava koja su slobodna od zaraznih bolesti goveda, da su identifikovana ušnim markicama kao i da ih prati propisana dokumentacija (uvjerenje o zdravstvenom stanju, prijava kretanja);

2) novonabavljena goveda držati odvojeno od drugih goveda na gazdinstvu, prije uvođenja u stado, preporučeno 30 dana;

3) mjere fizičke zaštite: ograđivanje objekta u kojem se drže životinje odnosno držanje životinja u ograđenim prostorima (unutarašnjim ili spoljašnjim) na način da se spriječi njihov kontakt s ljudima i drugim životinjama;

4) mjere za zaštitu od insekata (npr. postavljanje mreža radi zaštite od ulaska insekata, dezinfekcija, korišćenje repelenata) i glodara (deratizaciju objekta u kojem se drže životinje);

5) redovno čišćenje, pranje i dezinfekcija cijelog gazdinstva (staja, izmuzište, pripadajući objekti, silosi/prostori za hranu za životinje, prostor za odlaganje stajskog đubriva), opreme i vozila koja je korišćena ili se koristi u radu sa životinjama odgovarajućim dezinfekcijskim sredstvima;

6) temeljna sanacija spoljašnjeg ispusta na kojem se drže životinje;

7) redovno čišćenje i pranje prostora u kojem se drže životinje, naročito porodilišta (dijela za teljenje životinja);

8) obezbjeđivanje teljenja u posebnom prostoru – porodilištu;

9) u slučaju asistencije pri teljenju korišćenje zaštitne opreme (odjeća, zaštitna maska i rukavice);

10) kontinuirano uklanjanje rizičnog materijala (pobačenih plodova, posteljice, lohija) (npr. duboko zakopavanje u zemlju (min. 1 m dubine) uz prethodno posipanje adekvatnim dezinfekcionim sredstvom, prema uputstvu proizvođača;

11) posjedan prostor za karantin, izolaciju ili odvajanje novouvedenih ili bolesnih životinja;

12) obavezno redovno sakupljanje stajskog đubriva i osoke i njihovo uklanjanje van objekta u kojem se drže životinje;

13) obaveznu prijavu nadležnoj veterinarskoj ambulanti:

a) svake promjene zdravstvenog stanja životinja;

b) svakog pobačaja ili rođenja avitalne teladi;

c) svakog uginuća životinja bez obzira na kategoriju.

Član 6

Ova naredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 04-312/24-19195/3

Podgorica, 15. avgusta 2024. godine

Ministar,
Vladimir Joković, s.r.

